

SECTARISME, CENTRISME I QUARTA INTERNACIONAL ¹

Lev Trotski

22 d'octubre de 1935

versió catalana feta per Alejo Martínez – alejomp@lycos.es - des de: “Sectarisme, centrisme i IVè Internationale”, en *Oeuvres 7*, EDI, París, 1980, pp. 35-46, i <http://www.ceip.org.ar/escritos/Libro4/ContextHelp.htm>

Formules fetes

Bessons i antípodes

Les profecies de Vereeken

La discussió com a dogma

Un curiós exemple

Seria absurd negar l'existència als nostres rengles de tendències sectàries. S'han manifestat a través de tot un seguit de discussions i escissions. ¿Com podria haver-hi un element de sectarisme en un moviment ideològic que s'oposa de forma irreductible a totes les organitzacions dominants en la classe obrera, i que està sotmès a persecucions monstruoses i sense precedents en el món sencer?

Els reformistes i centristes no perden ocasió d'ensenyar amb el dit el nostre “sectarisme”. La majoria de les vegades, no es refereixen al nostre flanc dèbil, sinó al més fort: la nostra actitud seria envers la teoria; el nostre intent per analitzar a fons tota situació política i presentar consignes clares; la nostra hostilitat cap a les decisions “fàcils” i “còmodes”, que eviten els dolors de cap de avui i preparen les catàstrofes del demà. En llavis d'un oportunista, l'acusació de sectarisme és, en la majoria dels casos, un complit.

De forma força curiosa, però, ens veiem acusats de sectarisme no sols pels reformistes i centristes sinó pels nostres adversaris d'“esquerra”, els sectaris destacats que bé podrien servir de mostra en un museu. La base del seu descontent amb nosaltres es recolza en la nostra intransigència envers ells, en els nostres esforços per a guarir-nos de les malalties infantils del sectarisme i elevar-nos a un nivell superior.

A un esperit superficial pot semblar-li que els termes “sectari”, “centrista”, etcètera, són només expressions polèmiques que els adversaris empenen per no tenir epítets més apropiats. No obstant, els conceptes de *sectarisme* al igual que el de *centrisme* tenen significats precisos en el lèxic marxista. El marxisme construí un *programa científic* a partir de les lleis que governen el moviment de

la societat capitalista i que ell descobrí. És una conquesta colossal! No obstant, no és suficient amb elaborar un programa just. Cal que la classe obrera l'accepte. Però el sectari, per la seua pròpia naturalesa, es deté una vegada complida la primera meitat de la tasca. En compte de participar activament en la verdadera lluita de les masses obreres, planteja abstraccions propagandístiques preses d'un programa marxista.

Tot partit obrer, tota fracció travessa en les seues etapes inicials, un període de propaganda pura, és a dir, d'educació dels seus quadres. El període d'existència com a cercle marxista li inculca, inevitablement, l'hàbit d'enfocar els problemes del moviment obrer en forma abstracta. Qui no és capaç de transcendir oportunament els límits d'aquesta existència limitada es transforma en un sectari conservador. Per al sectari, la vida social és una gran escola i ell el seu professor. Opina que la classe obrera hauria de fer a una banda les qüestions de poca importància i agrupar-se al voltant de la seua tribuna professoral. Així es realitzaria la tasca.

Malgrat que jure pel marxisme en totes les seues frases, el sectari és la negació directa del materialisme dialèctic, que sempre pren l'experiència com a punt de partida per a després tornar a ella. El sectari no comprèn l'acció i reacció dialèctica entre un programa acabat i la lluita viva de les masses, és a dir imperfecta i no acabada. El mètode intel·lectual del sectari és el del racionalista, el formalista, l'il·luminat. En certa etapa del procés el racionalisme és progressiu, apuntant les seues crítiques contra les creences i supersticions cegues (el segle XVIII!). Tot gran moviment emancipador repeteix l'etapa progressiva del racionalisme. Però el racionalisme (propagandisme abstracte) esdevé un factor reaccionari quan es dirigeix contra la dialèctica. El sectarisme és enemic de la dialèctica (no en paraules, però sí en l'acció) perquè li gira l'esquena al vertader procés que viu la classe obrera.

Formules fetes

El sectari viu en un món de fórmules prefabricades. En general, la vida passa al seu costat sense que se n'adone, però a vegades li dóna un tal colp que el fa girar cent vuitanta graus sobre el seu propi eix i... segueix el seu camí rectament en la direcció contrària. La seua discrepància amb la realitat l'obliga constantment a precisar les seues fórmules. A açò l'anomena discussió. Per al marxista, la discussió és una arma important, però funcional, de la lluita de classes. Per al sectari, la discussió és un fi en si mateixa. No obstant, com més discuteix, més se li escapoleixen les tasques vertaderes. És com un home que sacia la seua set amb aigua salada: com més beu, més augmenta la seua set. D'ací la seua irritació constant. Qui hi posà la sal? Els "capituladors" del Secretariat Internacional, clar aquesta. Per al sectari, tot aquell que tracta d'explicar-li que la participació activa en el moviment obrer exigeix l'estudi

permanent de la situació objectiva en compte dels consells altius pronunciats des de la tribuna professoral sectària, és un enemic. En compte de dedicar-se a analitzar la realitat, el sectari es dedica a les intrigues, els rumors i la histèria.

Bessons i antípodes

El centrisme és, en cert sentit, l'antípoda del sectarisme: avorreix les formulacions precises, tracta de trobar camins cap a la realitat al marge de la teoria. Però, contràriament a la cèlebre fórmula de Stalin, els "antípodes" moltes vegades resulten ser... "bessons". Una fórmula separada de la vida no té contingut. Hom no pot copsar la realitat viva al marge de la teoria. Així veiem que els dos, el sectari i el centrista, se'n van, al capdavant, amb les mans buides i s'uneixen... en una comuna hostilitat envers el marxista autèntic.

Quantes vegades ens hem trobat amb un centrista complagut que s'autoanomena "realista", simplement perquè es llença a nedar sense cap bagatge ideològic i es deixa portar per qualsevol corrent passatger! És incapaç de comprendre que per al nedador revolucionari els principis no són un pes mort, sinó un salvavides. El sectari, per la seua banda, generalment no vol nedar per a evitar que es mullen els seus principis. S'assenta a la vora i pronuncia conferències moralitzadores davant del torrent de la lluita de classes. Però, de tant en tant, un sectari desesperat es llença de cap a l'aigua, s'aferra al centrista, i ambdós s'ofeguen. Així ha estat i així continuarà essent.

En la nostra època de descomposició i dispersió trobem en els distints països més d'un cercle que ha adquirit un programa marxista, generalment pres dels bolxevics, i després ha ossificat en major o menor mesura el seu bagatge ideològic.

Vegem, per exemple, l'espècimen més típic: el grup belga dirigit pel camarada Vereecken. El 10 d'agost, *Spartacus*, l'òrgan d'aquest grup, anuncià la seua adhesió a la Quarta Internacional. Aquest anunci fou una bona notícia. Però, al mateix temps, és necessari dir que la Quarta Internacional estaria perduda si fes concessions a les tendències sectàries.

Les profecies de Vereecken

En el seu moment, Vereecken fou un implacable adversari de l'entrada de la Lliga Comunista francesa al Partit Socialista. Açò no és un crim: es tractava d'un problema nou, un pas arriscat i les diferències eren completament lícites. En cert sentit, les exageracions de la lluita ideològica també eren lícites o, almenys, inevitables. Vereecken vaticinà la ruïna inexorable de l'organització internacional dels bolxevics leninistes com a resultat de la seua "dissolució" en la Segona Internacional. *Li aconsellariem a Vereecken que tornés a publicar en Spartacus els seus documents profètics de l'any passat.* Però això no és el pitjor. El pitjor és que en la seua darrera declaració *Spartacus* assenyala en forma

ambigua que la secció francesa es mantingué fidel als principis “en una mesura considerable, inclusivament podríem dir que en gran manera”. Si Vereecken actués com a polític marxista, ens diria clarament i concreta en què es desvià la secció francesa dels seus principis i hagués respost directament i franca a la pregunta: qui tingué raó, els partidaris o els adversaris de l’entrada?

L’actitud de Vereecken cap a la nostra secció belga, que entrà en el Partit Obrer reformista, és inclús més falsa. En compte d’estudiar les experiències derivades del treball sota noves condicions, i de criticar les mesures adoptades si s’ho mereixen, Vereecken es queixa de les condicions en què es realitzà la discussió en què fou derrotat. La discussió, vegen vostès, fou incompleta, inadequada i deslleial: l’aigua salada no ha calmat la set de Vereecken. No hi ha un “autèntic” centralisme democràtic en la Lliga Comunista Internacional! En relació amb els adversaris de l’entrada, la Lliga ha mostrat... “sectarisme”.

És evident que la concepció del camarada Vereecken del sectarisme no és marxista, sinó liberal: en açò s’apropa als centristes. No és cert que la discussió fou inadequada; durà diversos mesos i es desenvolupà oralment i a través de la premsa i, a més a més, a nivell internacional. Quan Vereecken fracassà en el seu intent de convèncer els altres que quedar-se quiet i perdre el temps és la millor política revolucionària, es negà a respectar les decisions de les organitzacions nacionals i internacionals. Més d’una vegada els representants de la majoria li digueren que si l’experiència demostrava que la mesura resultava incorrecta, la corregiríem junts. És concebible que després de dotze anys de lluita dels bolxevics leninistes no es tinga la suficient confiança en l’organització com per a mantenir la disciplina en l’acció, inclús havent-hi diferències tàctiques? Vereecken feu cas omís dels arguments fraternals i conciliadors. Quan la majoria de la secció belga ingressà el Partit Obrer, el grup Vereecken es trobà, lògicament, fora dels nostres rengles. La culpa és d’ell i únicament d’ell.

Per a tornar al fons de la qüestió, el sectarisme del camarada Vereecken apareix aquí amb tot el seu groller dogmatisme. Com!, s’indigna Vereecken, Lenin parlà de trencar amb els reformistes, però els bolxevics leninistes belgues entren en un partit reformista! Però Lenin considerava la ruptura amb els reformistes com a conseqüència inevitable de la lluita contra ells, no com un acte de salvació independentment del temps i del lloc. No demanà la ruptura amb els socialpatriotes per a salvar la seua ànima, sinó per tal que les masses trencaren amb el socialpatriotisme. A Bèlgica, els sindicats estan fusionats amb el partit; el partit belga és essencialment la classe obrera organitzada.

És cert que l’entrisme dels revolucionaris en el Partit Obrer Belga no sols obrí possibilitats, sinó que també imposà restriccions. Per a fer propaganda de les idees marxistes cal tenir en compte no sols la legalitat que atorga l’estat burgès, sinó també la legalitat existent en el partit reformista (legalitats que, diem de

passada, coincideixen amplament). En termes generals, l'adaptació a una "legalitat" estranya comporta indubtablement un element de perill. Però això no els impedí als bolxevics utilitzar la legalitat tsarista: durant molts anys, els bolxevics, en assemblees sindicals i en la premsa legal, hagueren d'abandonar el nom de socialdemòcrates i usar el de "demòcrates conseqüents". És veritat que no se'n sortiren totalment impunes: el bolxevisme atragué una sèrie d'individus que eren demòcrates més o menys conseqüents, però de cap de les maneres socialistes internacionalistes; no obstant, combinant el treball legal amb l'il·legal, el bolxevisme superà les dificultats.

Per descomptat que la "legalitat" de Vandervelde, de De Man, de Spaalt i d'altres lacais de la plutocràcia belga li imposa restriccions molt pesades als marxistes i, per consegüent, crea perills. Però els marxistes que encara no posseeixen les forces suficients per a crear el seu propi partit, tenen mètodes adients per a combatre els perills de la captivitat reformista: un programa clar, vincles fraccionals constants, crítica internacional, etcètera. Només es pot jutjar correctament l'activitat de l'ala revolucionària d'un partit reformista avaluant la *dinàmica del seu desenvolupament*. Vereecken no ho fa ni en el cas de la fracció ASR, ni en el del grup *La Verité*. Si ho hagués fet, hauria de reconèixer que ASR realitzà progressos importants en el darrer període. Encara no es pot preveure el balanç final. Però a hores d'ara hom pot dir que l'experiència ha justificat l'entrada al Partit Obrer Belga.

La discussió com a dogma

Vereecken estén i generalitza el seu error quan afirma que l'existència de grups petits i aïllats, que trencaren amb la nostra organització internacional en distints moments, és la prova dels *nostres* mètodes sectaris. En dir això, posa les relacions potes per a dalt. La veritat és que en les etapes inicials, als rengles dels bolxevics leninistes hi ingressaren un bon nombre d'elements anarquitzants i individualistes, generalment incapaços de respectar la disciplina organitzativa; també alguns incompetents, incapaços de fer carrera en la Comintern. Per a aquests elements, la lluita contra el "burocratisme" consistia, si fa o no fa, en el següent: mai s'han de prendre decisions; la "discussió" ha de ser l'ocupació permanent. Podem dir amb tota justificació que els bolxevics leninistes foren molt pacients (potser excessivament pacients) amb semblants individus i grupuscles. Quan poguérem consolidar un nucli internacional que ajudés les seccions nacionals a porgar els seus rengles del sabotatge intern, només aleshores la nostra organització internacional començà a créixer de forma sistemàtica.

Un curiós exemple

Vegem alguns exemples de grups que han trencat amb la nostra organització internacional en determinades etapes del seu desenvolupament.

El revista francesa *Que faire?* és un espècimen alligador de combinació de sectarisme amb eclecticisme. Respecte als problemes més importants, aquesta revista difon les posicions dels bolxevics leninistes, canviant un parell de comes i criticant-nos severament. Al mateix temps, amb el pretext de la discussió i de la “defensa de l’URSS”, permet que prossegueisca amb impunitat una defensa de la podridura socialpatriota. Els mateixos internacionalistes de *Que faire?* són incapaços d’explicar com i per què coexisteixen pacíficament amb els socialpatriotes després de trencar amb els bolxevics. Però resulta clar que, amb semblant eclecticisme, *Que faire?* és incapaç de respondre a la pregunta: què fer?

Els “internacionalistes” i els socialpatriotes estan d’acord al voltant d’una sola qüestió: mai la Quarta Internacional! Per què? Perquè no cal “trencar” amb els obrers comunistes. El SAP utilitza el mateix argument: no trencar amb els obrers socialdemòcrates. És un nou exemple d’antípodes que resulten ser bessons. Però allò que fa riure és que *Que faire?* no té, i per la seua naturalesa no pot tenir-ne, cap lligam amb cap obrer.

Menys encara podem dir sobre grups com *L’Internationale* o *Prolétaire*. També cullen les seues idees dels darrers números de *La Verité* i li agreguen algunes improvisacions crítiques. No tenen la menor perspectiva de creixement revolucionari, però se les arreglen per a subsistir sense perspectives. En compte d’intentar aprendre dins d’una organització més seriosa (aprendre és difícil), aquests pretensiosos “dirigents”, que odien la disciplina, volen ensenyar-li a la classe obrera (cosa que els sembla més fàcil). Quan reflexionen seriosament, ells mateixos han de comprendre que la seua mera existència com a organitzacions “independents” és un malentès, res més.

Als Estats Units podríem mencionar els grups de Field i de Weisbord. Per tota la seua fisonomia política, Field és un radical burgès que ha adoptat les posicions econòmiques del marxisme. Per a ser un revolucionari, Field hauria d’haver militat durant alguns anys com a soldat disciplinat d’una organització proletària revolucionària; però prengué la decisió de crear “el seu propi” moviment obrer. Prenent una posició a la nostra “esquerra” (on, si no?) Field establí relacions fraternals amb el SAP. Com veiem, l’accident que patí Bauer no fou casual en absolut. L’anhel d’ubicar-se a l’*esquerra* del marxisme mena inevitablement al pantà centrista.

Indubtablement, Weisbord està més a prop del tipus revolucionari que no Field. Però, alhora, és el més pur exemple de sectari. És absolutament incapaç de mantenir les proporcions, ja siga en les idees ja siga en l’acció. Converteix tots els principis en caricatures sectàries. Per això, en les seues mans fins a les idees justes esdevenen instruments per a desorganitzar els seus propis rengles.

És inútil esplaiar-se sobre grups semblants d'altres països. No es separaren de nosaltres perquè som intolerants o intolerables, sinó perquè no volgueren ni pogueren avançar. A partir de la seua escissió només han pogut demostrar impotència. No hi hagué una sola instància en què els seus intents d'unificar-se a escala nacional o internacional produís resultats positius: la característica del sectarisme és el poder de repulsió, no el d'atracció.

Un individu maníac calculà la quantitat d'“escissions” que hem tingut i en sumà unes vint. Per a ell fou una prova incontrovertible de com és de pèssim el nostre règim. Allò còmic és que el mateix SAP, que publicà aquestes estadístiques com a ostentació de triomf, en els pocs anys de la seua existència ha patit més escissions que totes les nostres seccions juntes. Pres de forma aïllada, aquest fet no significa res. L'important no són les *estadístiques sobre escissions*, sinó la *dialèctica del desenvolupament*. Malgrat totes les seues escissions, el SAP és una organització extremadament heterogènia que serà incapaç de resistir el primer atac dels grans esdeveniments. El mateix fenomen, encara que en major grau, és típic del “Buró de Londres per a la Unitat Socialista Revolucionària”, que està profundament esgarrat per contradiccions internes: en el seu esdevenidor no hi ha “unitat” alguna, només ruptures. Mentre, l'organització dels bolxevics leninistes, després de porgar-se de tendències sectàries i centristes, no sols ha engrossit el seus rengles i ha enfortit els seus vincles internacionals, sinó que també s'ha fusionat amb organitzacions d'esperit afí (Holanda, Estats Units). Els intents de destruir el partit holandès (des de la dreta, a través de Molenaar!) i al partit nord-americà (des de l'esquerra, a través de Bauer!) només serviren per a consolidar internament aquests dos partits. Podem vaticinar amb seguretat que, paral·lelament a la desintegració del Buró de Londres, les organitzacions de la Quarta Internacional creixeran inclús més acceleradament.

Ningú pot predir avui com es formarà la nova Internacional, per quines etapes travessarà i quin serà el seu destí final. Però no cal fer-ho: els esdeveniments històrics ens ho mostraran. No obstant, és necessari començar proclamant un *programa* que s'adeqüe a les tasques de la nostra època. Sobre la base d'aquest programa hem de mobilitzar els nostres correligionaris, els pioners de la nova Internacional. No hi ha un altre camí.

El *Manifest Comunista* de Marx i Engels, dirigit contra el socialisme utòpicosectari en totes les seues varietats, assenyala enèrgicament que els comunistes no s'oposen a les mobilitzacions obreres reals, sinó que hi participen com a avantguarda. El *Manifest* era al mateix temps el programa d'un *nou partit*, nacional i internacional. El sectari s'accontenta amb un programa com a taula de salvació. El centrista es guia per la famosa fórmula (en el fons, sense significat) d'Eduard Bernstein: “el moviment ho és tot i l'objectiu final res”. El

marxista pren el seu programa científic del moviment en el seu conjunt, per a aplicar-lo després a cada etapa concreta del moviment.

Els primers passos de la nova Internacional es veuen dificultats, d'una banda, per les velles organitzacions i pels grupuscles escissionistes, i per una altra, es veuen facilitats per la colossal experiència del passat. El procés de cristal·lització, que en les primeres etapes és summament difícil i sacrificat, adquirirà un ritme veloç i impetuós en el futur. Els últims esdeveniments internacionals posseeixen una importància enorme per a la formació de l'avantguarda revolucionària. A la seua manera, Mussolini (cal reconèixer-li-ho) "ha ajudat" la causa de la Quarta Internacional. Els grans conflictes escombren amb tot allò d'indefinit i d'artificial que hi ha i, d'altra banda, enforteixen tot allò que és viable. En una guerra només dues tendències tenen cabuda en el moviment obrer: el socialpatriotisme, capaç de qualsevol traïció, i l'internacionalisme revolucionari, audaç i disposat a continuar fins al final. Precisament per això els centristes, atemorits pels esdeveniments que s'apropen, menen una lluita rabiosa contra la Quarta Internacional. A la seua manera tenen raó: les úniques organitzacions que sobreviuran a les grans convulsions i seguiran desenvolupant-se, seran les que hagen purgat els seus rengles del sectarisme i els hagen educat sistemàticament en l'esperit del menyspreu envers la confusió ideològica i la laxitud.

¹ "Sectarisme, centrisme I Quarta Internacional", *New Militant*, 4 de gener de 1936. [nota de la versió castellana del ceip.or]